

Dr. H. KÜBRA ERÇOŞKUN ŞENOL

**BORÇLAR HUKUKUNDA
KİSMİ İMKÂNSIZLIK**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER	XI
KISALTMALAR LİSTESİ	XXIII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM İMKÂNSIZLIK VE KISMİ İMKÂNSIZLIK

§ 1. İMKÂNSIZLIK KAVRAMI VE İMKÂNSIZLIĞIN DAYANDIĞI SEBEPLER	7
I. GENEL OLARAK İMKÂNSIZLIK KAVRAMI	7
II. İMKÂNSIZLIK BAKIMINDAN TEMEL KAVRAMLAR	13
A. Edim	13
1. Edim Türleri ve Bunların İmkânsızlık Bakımından Taşadıkları Özellikler	18
a. Davranış Biçimi Açısından: Olumlu veya Olumsuz Edimler	18
b. Şahsi (Kişisel) veya Maddi Edimler	20
c. Edimin Belirlenmesi Açısından:	21
(1) Ferdiyle veya Çeşidiyle Belirlenen Edimler	21
(2) Seçimlik Edimler	29

d. Bölünmelerine Göre Edim Çeşitleri: Bölünebilen veya Bölünemeyen Edimler	31
e. Sürelerine Göre Edim Çeşitleri: Ani, Sürekli veya Dönemli Edimler	32
B. İfa	36
1. Edim İmkânsızlığı ve İfa İmkânsızlığı Ayırımının Yersizliği	38
C. Sözleşmenin Amacı	40
III. İMKÂNSIZLIĞIN DAYANDIĞI SEBEPLER	42
A. Mantıki İmkânsızlık	43
B. Hukuki İmkânsızlık	44
C. Fiili İmkânsızlık	49
D. Manevi İmkânsızlık	50
E. Ekonomik İmkânsızlık	52
F. Değerlendirme	54
§ 2. İFA ENGELLERİ VE İMKÂNSIZLIĞIN İFA ENGELLERİ ARASINDAKİ YERİ	56
I. İFA ENGELLERİ	56
A. Genel Olarak İfa Engelleri Kavramı	56
B. İfa Engellerinin Türleri	64
C. İfa Engellerine Bağlanan Hukuki Sonuçlar	66
1. Genel Olarak	66
2. TBK'nın Esas Aldığı İfa Engelleri Sistemine Yöneltelen Eleştiriler	70
II. İMKÂNSIZLIĞIN İFA ENGELLERİ ARASINDAKİ YERİ	74
§ 3. İMKÂNSIZLIĞIN TÜRLERİ	77
I. GENEL OLARAK	77
II. BAŞLANGIÇTAKİ İMKÂNSIZLIK - SONRAKİ İMKÂNSIZLIK	78
A. Başlangıçtaki ve Sonraki İmkânsızlık Ayırımını Yaparken Karşılaşılan Güçlükler	80

III. OBJEKTİF İMKÂNSIZLIK - SÜBJEKTİF İMKÂNSIZLIK.....	84
A. Ayırımın Ölçüsü.....	84
1. Genel Olarak	84
2. Klasik Görüş	85
3. İmkânsızlığın Borcun Konusundan mı Yoksa Borçlunun Şahsından mı Kaynaklandığını Esas Alan Görüş	88
4. Şahsa Sıkı Sıkıya Bağlı Olan ve Olmayan Edimler Arasında Ayırım Yapan Görüş	89
5. Elden İrade Dışı Çıkmış Edim Konuları Açısından Değerlendirme	90
B. Subjektif İmkânsızlık Kavramının Yerindeliği Sorunu	91
C. Subjektif ve Objektif İmkânsızlık Ayırımının Yersizliği... ..	94
IV. SÜREKLİ İMKÂNSIZLIK - GEÇİCİ İMKÂNSIZLIK.....	94
A. Sürekli Olduğu Varsayılan Geçici İmkânsızlık Halleri	96
B. Kesin Vadeli Sözleşmelerdeki Durum	99
C. Sürekli Borç İlişkilerindeki Durum	102
V. BORÇLUNUN SORUMLU OLDUĞU İMKÂNSIZLIK -BORÇLUNUN SORUMLU OLMADIĞI İMKÂNSIZLIK	104
A. Başlangıçtaki İmkânsızlık Bakımından	104
B. Sonraki İmkânsızlık Bakımından	105
VI. ALACAKLININ SORUMLU OLDUĞU İMKÂNSIZLIK - ALACAKLININ SORUMLU OLMADIĞI İMKÂNSIZLIK	105
A. Başlangıçtaki İmkânsızlık Bakımından	105
B. Sonraki İmkânsızlık Bakımından.....	106
1. Yalnızca Alacaklının Sorumlu Olduğu Sonraki İmkânsızlık	106
a. Özel Olarak TBK m. 111 Hükümünün Değerlendirilmesi	110

2. Alacaklının Kısmen Sorumlu Olduğu Sonraki İmkânsızlık.....	111
3. Hem Alacaklının Hem de Borçlunun Sorumlu Olduğu Sonraki İmkânsızlık.....	112
VII. TAM İMKÂNSIZLIK - KISMİ İMKÂNSIZLIK.....	112
§ 4. KISMİ İMKÂNSIZLIK KAVRAMI VE KISMİ İMKÂNSIZLIK BAKIMINDAN TEMEL KAVRAMLAR ...	113
I. GENEL OLARAK KISMİ İMKÂNSIZLIK KAVRAMI ..	113
II. KISMİ İMKÂNSIZLIK BAKIMINDAN TEMEL KAVRAMLAR.....	116
A. Genel Olarak.....	116
B. Bölünebilen Edim	116
1. Genel Olarak	116
2. Edimin Madden (Fiilen) Bölünebilirliği	117
3. Fiilen Bölünebilmesine Rağmen Kısmi İmkânsızlık Sonucunu Doğurmayan Edimler.....	121
4. Yapma ve Yapmama Edimlerinin Bölünebilirliği	122
C. Kısmi İfa.....	123
1. Başlangıçtaki İmkânsızlıkta.....	123
2. Sonraki İmkânsızlıkta.....	124
a. Borçlunun Sorumlu Olduğu Sonraki İmkânsızlıkta	124
b. Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sonraki İmkânsızlıkta	124

İKİNCİ BÖLÜM BAŞLANGIÇTAKİ KISMİ İMKÂNSIZLIK

§ 5. BAŞLANGIÇTAKİ KISMİ İMKÂNSIZLIK KAVRAMI	127
I. BAŞLANGIÇTAKİ KISMİ İMKÂNSIZLIK	127
A. Genel Olarak.....	127

B. Başlangıçtaki Kısmi İmkânsızlığa İlişkin TBK m. 27/2'nin Uygulanma Koşulları.....	129
1. Genel Olarak	129
2. Borç Doğuran Bir Sözleşmenin İçeriğinin Bir Kısmı TBK m. 27/1'de Belirtilen Sebeplerden Birıyla Sakat Olmalıdır.....	130
3. Taraf İradeleri, Sözleşmenin Kalan Kısımları İtibariyle Geçerliliğini Koruması Yönünde Olmalıdır	135
C. Başlangıçtaki Kısmi İmkânsızlık Kavramı.....	143
§ 6. BAŞLANGIÇTAKİ KISMİ İMKÂNSIZLIĞIN BENZER KAVRAMLARDAN FARKI	146
I. GENEL OLARAK.....	146
II. BAŞLANGIÇTAKİ İMKÂNSIZLIĞIN BENZER KAVRAMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI	146
A. Başlangıçtaki İmkânsızlık ve Kanunların Emredici Hükümlerine Aykırılık.....	146
B. Başlangıçtaki İmkânsızlık ve Ahlaka Aykırılık	153
C. Başlangıçtaki İmkânsızlık ve Temel Hatası	157
D. Başlangıçtaki İmkânsızlık ve İfa Modalitelerine Aykırılık	158
1. İfa Zamanındaki İmkânsızlık	158
2. İfa Yerindeki İmkânsızlık	161
3. İfa Yöntemindeki İmkânsızlık.....	161
4. Edimin Niteliğindeki İmkânsızlık: Ayıplı İfa ve Başlangıçtaki İmkânsızlık.....	162
E. Başlangıçtaki İmkânsızlık ve Satıcının Zapttan Doğan Sorumluluğu	167
F. Başlangıçtaki İmkânsızlık ve İfa Yerini Tutan Edim	168
G. Başlangıçtaki İmkânsızlık ve İfaya Yönelik Edim.....	169
H. Başlangıçtaki İmkânsızlık ve Edimi Değiştirme Yetkisi..	171
I. Başlangıçtaki İmkânsızlık ve Aliud İfa.....	174

J.	Başlangıçtaki İmkânsızlık ve Ümit Edilen Şey ya da Hakların Satışı.....	177
K.	Başlangıçtaki İmkânsızlık ve Ümit (Umut) Satışı	179
III.	BAŞLANGIÇTAKİ KISMİ İMKÂNSIZLIĞIN BENZER KAVRAMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI	179
A.	Başlangıçtaki Kısmi İmkânsızlık ve Sonraki Kısmi İmkânsızlık.....	179
B.	Başlangıçtaki Kısmi İmkânsızlık ve Seçimlik Edimlerden Bir veya Birkaçının Başlangıçtaki İmkânsızlığı	180
§ 7.	BAŞLANGIÇTAKİ KISMİ İMKÂNSIZLIĞA BAĞLANAN HUKUKİ SONUÇLAR.....	182
I.	GENEL OLARAK.....	182
II.	HÜKÜMSÜZLÜK VE KESİN HÜKÜMSÜZLÜK	184
III.	KESİN HÜKÜMSÜZLÜĞÜN KISMİLİĞİ.....	190
IV.	BAŞLANGIÇTAKİ İMKÂNSIZLIĞIN KESİN HÜKÜMSÜZLÜK YAPTIRIMINA BAĞLANMIŞ OLMASI HUSUSUNDAKİ GÖRÜŞLER.....	191
V.	BAŞLANGIÇTAKİ OBJEKTİF İMKÂNSIZLIĞA BAĞLANAN KESİN HÜKÜMSÜZLÜK YAPTIRIMINI AŞMAYA YÖNELİK GÖRÜŞLER.....	193
A.	Başlangıçtaki İmkânsızlığı Kesin Hükümsüzlük Yaptırımından Kurtarmaya Yönelik Görüşler	194
1.	Sonraki İmkânsızlığa İlişkin Hükümlerin Kıyasen Başlangıçtaki İmkânsızlığa Uygulanması Görüşü.....	194
2.	Sözleşmesel Garanti Sorumluluğunun ve Özellikle Örtülü Sorumluluğun Kabul Edilmesi Görüşü.....	195
3.	Bazı Başlangıçtaki İmkânsızlık Halleri İçin Öngörülmüş Olan Kanuni Garanti Sorumluluklarının Benzeri Haller Bakımından da Kıyasen Uygulanması Görüşü.....	196

B. Başlangıçtaki İmkânsızlığa Bağlanan Kesin Hükümsüzlük Yaptırımını Yumuşatmaya Yönelik Görüşler	197
1. Edimin Sonradan İfa Edilebilir Hale Gelmesinde Sözleşmenin Geçerliliğini Savunan Görüş	197
2. Kesin Hükümsüzlük Yaptırımının Yalnızca Başlangıçtaki Mutlak İmkânsızlık Hallerine Uygulanması Görüşü.....	200
3. İmkânsızlaşan Edimin Yerine Kaim Değerin (Surrogat) Talep Edilebilmesi Görüşü	201
4. Başlangıçtaki Kısmi İmkânsızlığın Mümkün Oldukça Tam İmkânsızlık Olarak Varsayılmaması Görüşü	201
5. Başlangıçtaki İmkânsızlık Nedeniyle Kesin Hükümsüz Olan Sözleşmenin Çevirme Yoluyla Ayakta Tutulması Görüşü.....	202
6. Başlangıçtaki İmkânsızlıktan Sorumlu Olan Tarafın Diğer Tarafın Uğramış Olduğu Zararları Tazmin Etmesi Gerektiği Görüşü	204
a. Sözleşme Görüşmelerindeki Kusurdan Doğan Sorumluluğun Dayandığı Esas.....	205
b. Sözleşme Görüşmelerinde Kusurlu Davranılması Halinde Tazmini Gereken Zararın Türü	207
C. Başlangıçtaki İmkânsızlığa İlişkin Görüşleri Değerlendirilmesi	209
D. Kabul Ettiğimiz Görüş Çerçevesinde Başlangıçtaki Kısmi İmkânsızlığın Sonuçları.....	217
VI. BAŞLANGIÇTAKİ SUBJEKTİF İMKÂNSIZLIĞIN YAPTIRIMI.....	218
VII. ALMAN HUKUKUNDAKİ DURUM.....	223
§ 8. BAŞLANGIÇTAKİ KİSMİ İMKÂNSIZLIĞIN İSPATI	227

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SONRAKİ KISMİ İMKÂNSIZLIK

§ 9. SONRAKİ KISMİ İMKÂNSIZLIK KAVRAMI	231
I. GENEL OLARAK.....	231
II. SONRAKİ İMKÂNSIZLIK.....	231
III. SONRAKİ KISMİ İMKÂNSIZLIK.....	238
§ 10. SONRAKİ KISMİ İMKÂNSIZLIĞIN BENZER	
KAVRAMLARDAN FARKI	239
I. GENEL OLARAK.....	239
II. SONRAKİ İMKÂNSIZLIĞIN BENZER	
KAVRAMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI.....	239
A. Sonraki İmkânsızlık ve Başlangıçtaki İmkânsızlık.....	239
B. Sonraki İmkânsızlık ve Kanunların Emredici	
Hükümlerine Aykırılık.....	240
C. Sonraki İmkânsızlık ve Temerrüt	241
1. Genel Olarak	241
2. Sonraki İmkânsızlık ve Alacaklı Temerrüdü	242
3. Sonraki İmkânsızlık ve Borçlu Temerrüdü.....	247
D. Sonraki İmkânsızlık ve Kötü İfa.....	251
E. Sonraki İmkânsızlık ve Aşırı İfa Güçlüğü.....	253
III. SONRAKİ KISMİ İMKÂNSIZLIĞIN BENZER	
KAVRAMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI.....	258
A. Sonraki Kısmi İmkânsızlık ve Seçimlik Edimlerden	
Bir veya Bir Kaçının İmkânsızlığı.....	258
B. Sonraki Kısmi İmkânsızlık ve İfa Yeri Yönünden	
İmkânsızlık.....	262
C. Sonraki Kısmi İmkânsızlık ve İfa Zamanı Yönünden	
İmkânsızlık.....	264
D. Sonraki Kısmi İmkânsızlık ve Nitelik Yönünden	
İmkânsızlık.....	267

§ 11. SONRAKİ KİSMİ İMKÂNSIZLIĞIN HÜKÜM VE SONUÇLARI	268
I. GENEL OLARAK.....	268
II. BORÇLUNUN SORUMLU OLDUĞU SONRAKİ KİSMİ İMKÂNSIZLIĞIN HÜKÜM VE SONUÇLARI...	268
A. Genel Olarak	268
B. Borçlunun Sorumlu Olduğu Sonraki İmkânsızlığın Borç İlişkisine Etkisi	269
C. Borçlunun Sorumlu Olduğu Sonraki İmkânsızlık Halinde Alacaklının Sahip Olduğu Haklar.....	272
1. Tazminat Talebi.....	272
a. Borçludan Tazminat Talep Edilebilmesinin Koşulları.....	272
(1) Edimin İfası Sözleşme Kurulduktan Sonra İmkânsızlaşmalıdır	272
(2) İmkânsızlık Nedeniyle Alacaklı Bir Zarara Uğramış Olmalıdır	274
(3) Alacaklının Uğradığı Zararla Sonraki İmkânsızlık Arasında Nedensellik Bağı Bulunmalıdır.....	277
(4) Borçlu Sonraki İmkânsızlıktan Sorumlu Olmalıdır.....	277
i. Borçlunun Kusuru Nedeniyle Sonraki İmkânsızlıktan Sorumluluğu.....	278
ii. Borçlunun Kusuru Olmasa da Sonraki İmkânsızlıktan Sorumluluğu	281
(a) Kanundan Doğan Haller	282
(b) Tarafların Anlaşmasından Doğan Haller	290
iii. Borçlunun Kusurlu Olmasına Rağmen Sonraki İmkânsızlıktan Sorumlu Olmaması.....	292
b. Tazminatın Tayini	295

(1) Borçlunun Sorumlu Olduğu Sonraki İmkânsızlıkta Maddi Zararın Hesaplanması .	297
(2) Borçlunun Sorumlu Olduğu Sonraki İmkânsızlıkta Maddi Tazminatın Tayini	303
(3) Tazminat Talebinin Zamanaşımı.....	305
2. Öğretide Tazminat Yerine İleri Sürülebileceği İddia Edilen Diğer Talepler	306
a. Kaim Değer	306
b. Sözleşmeden Dönme ve Olumsuz Zararın Tazmini	308
D. Borçlunun Sorumlu Olduğu Sonraki Kısmi İmkânsızlığın Yaratacağı Sonuçlar	309
1. Genel Olarak	309
2. Alacaklının Temerrüde Düşmeksizin Kısmi İfayı Reddedemeyeceği Haller ve Bunların Kısmi İmkânsızlık Bakımından Taşdııkları Özellikler	313
E. Karşılıklı Borç Yükleyen Sözleşmelerde Kısmi İmkânsızlık Halinde Karşı Ediminin Durumu	319
III. BORÇLUNUN SORUMLU OLMADIĞI SONRAKİ KISMİ İMKÂNSIZLIĞIN HÜKÜM VE SONUÇLARI...	321
A. Genel Olarak	321
B. Sonraki İmkânsızlığın Ortaya Çıkmasında Borçlunun Kusursuzluğu	322
C. Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sonraki İmkânsızlığın Yarattığı Sonuçlar.....	325
1. Borcun Sona Ermesinin Ekonomik Etkisi	325
2. Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sonraki İmkânsızlıkta Alacaklının Kaim Değerleri Talep Edebileceği Görüşü	328
3. Borçlunun İmkânsızlığı Alacaklıya Bildirme Yükümlülüğü	330
D. Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sonraki Kısmi İmkânsızlığın Yarattığı Sonuçlar	331

---

1. Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sonraki Kısmi İmkânsızlığın Borç İlişkinine Etkisi	331
2. Karşılıklı Borç Yükleyen Sözleşmelerde Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sonraki Kısmi İmkânsızlığın Borç İlişkinine Etkisi	333
3. TBK m. 137'nin 1. ve 2. Fıkraları Arasındaki Bağlantı	334
4. Birleşik Sözleşmelerdeki Durum	335
E. Alman Hukukundaki Durum.....	335
SONUÇ	339
KAYNAKÇA	351